

EURÓPSKE KVALIFIKAČNÉ ŠTANDARDY A HARMONIZÁCIA PROFESIJNÝCH KOMPETENCIÍ VO VNÚTROZEMSKÉJ VODNEJ DOPRAVE

Jarmila Sosedová¹

Úvod

Základným právnym nástrojom upravujúcim kvalifikačné požiadavky členov lodných posádok plavidiel vnútrozemskej plavby sú dokumenty vydané z pozície Európskej únie. Vzhľadom na to, že v podmienkach vnútrozemskej vodnej dopravy na transeurópskej vodnej magistrále Rýn–Mohan–Dunaj jestvuje – z hľadiska historického i z hľadiska zaužívaných tradícií – dvojitý režim plavby, legislatívne i organizačne upravovaný z pozície príslušných riečnych komisií – Centrálnej komisie pre plavbu po Rýne (CCNR) a Dunajskej komisie (CD) – je i miera transponovania príslušných dokumentov EÚ z tejto problematiky do národnej legislatívy niektorých štátov rôzna. V tomto zmysle možno konštatovať, že nie je v plnej miere harmonizovaná, resp. unifikovaná a prevláda orientácia buď na predpisy a nariadenia CCNR alebo na odporúčania vydávané z pozície CD.

Kvalifikačné požiadavky vyplývajúce zo smernice EÚ

Rada EÚ prijala smernicu 96/50/ES, z ktorej je zrejmé, že kapitánske osvedčenia pre prepravu nákladu a cestujúcich vnútrozemskou vodnou dopravou vydávajú členské štáty EÚ. Tieto štáty prijímu všetky potrebné opatrenia, aby zamedzili riziku falšovania osvedčení, ktoré vydáva príslušný orgán členského štátu v súlade s uvedenou smernicou. Existujú dve skupiny kapitánskych osvedčení:

A – kapitánske osvedčenie platné pre všetky vodné cesty členských štátov s výnimkou vodných ciest, pre ktoré platí Predpis pre vydávanie osvedčení vodcu plavidla pre plavbu po Rýne,

B – kapitánske osvedčenie platné pre všetky vodné cesty členských štátov s výnimkou vodných ciest námorného charakteru a s výnimkou vodných ciest, pre ktoré platí Predpis pre vydávanie osvedčení vodcu plavidla pre plavbu po Rýne.

Pre všetky vodné cesty spoločenstva platí osvedčenie A alebo B, ktoré je vydané členským štátom v súlade s Revidovaným dohovorom o plavbe na Rýne. Pre účely plavby na vnútrozemských vodných cestách môžu členské štáty požadovať od kapitánov z iných členských štátov splnenie dodatočných podmienok:

¹ doc. Ing. Jarmila Sosedová, PhD., Žilinská univerzita v Žiline, F PEDAS, Katedra vodnej dopravy, Univerzitná 1 Žilina, email: jarmila.sosedova@fpedas.uniza.sk

- potrebné vedomosti, ktoré sa vzťahujú k miestnej situácii, tie sú ekvivalentné vedomostiam požadovaných od kapitánov, ktorí majú miestnu štátnu príslušnosť,
- dodatočné vedomosti od kapitánov lodí prepravujúcich nebezpečné látky na svojom území.

Ďalším predpokladom na získanie osvedčenia je preukázanie zdravotnej spôsobilosti záujemcu. Žiadateľ poskytne dôkaz o tom, že je zdravotne spôsobilý, t. j. dôkaz o fyzickej a psychickej spôsobilosti tým, že sa podrobí lekárskeho vyšetreniu, ktoré vykoná lekár uznaný príslušným orgánom.

Popri odbornej a zdravotnej spôsobilosti musí záujemca splňať taktiež praktickú spôsobilosť. Žiadateľ musí poskytnúť dôkaz o svojej minimálnej štvorročnej odbornej praxi člena posádky lode vnútrozemskej plavby.

Teoretické znalosti vyplývajúce zo smernice EÚ

Smernica Rady 96/50/ES zahŕňa do odborných znalostí, ktoré sú vyžadované pre získanie osvedčenia kapitána pre vnútrozemskej plavbu tieto témy:

- všeobecné témy týkajúce sa prepravy nákladu a cestujúcich,
- povinné dodatočné témy pre radarovú navigáciu a
- povinné dodatočné témy pre osobnú dopravu.

Všeobecné témy pre prepravu nákladu a cestujúcich

Skúška z odborných znalostí pre získanie kapitánskeho osvedčenia skupiny A a kapitánskeho osvedčenia skupiny B zahŕňa tieto všeobecné témy:

- navigácia,
- manévrovanie a riadenie lode,
- konštrukcia lode a stabilita,
- motory,
- nakládka a vykládka,
- činnosť za mimoriadnych okolností.

Obsah jednotlivých tém sa pri osvedčení A a osvedčení B odlišuje iba vo veľmi malej miere.

Povinné dodatočné témy

Tieto témy sú predmetom skúšky pre radarovú navigáciu a pre osobnú dopravu. K oprávneniu navigácie pomocou radaru musí kapitán vlastniť osobitné osvedčenie vydané príslušným orgánom na základe skúšky, ktorá zahŕňa:

- znalosti radarovej teórie, všeobecné znalosti o elektromagnetických vlnách a princípoch prevádzky radaru,
- spôsobilosť používať radarové vybavenie, interpretácia údajov displeja radaru, analýza informácií zo zariadenia a znalosti obmedzení, ktoré s týkajú informácií poskytovaných radarom,
- používanie indikátora otáčania,
- znalosti pravidiel ECIW o radarovej navigácii.

Kvalifikačné predpoklady a požiadavky na odbornú spôsobilosť podľa legislatívy SR

V súčasnosti sú kapitáni plavidiel konfrontovaní s viacerými súčasne existujúcimi súbormi pravidiel od európskych alebo vnútroštátnych zákonodarcov, z Ústrednej komisie pre plavbu na Rýne alebo Dunajskej komisie.

V rámci integračného procesu do EÚ v oblasti harmonizácie právnych systémov vnútrozemskej vodnej dopravy mala Slovenská republika záväzok transformovať do svojej legislatívy okrem iného:

- Smernicu Rady 91/672/EHS zo dňa 16.12.1991 o vzájomnom uznávaní národných kapitánskych osvedčení pre prepravu tovaru a cestujúcich vnútrozemskou vodnou dopravou,
- Smernicu Rady 96/50/ES zo dňa 23.7.1996 o harmonizácii podmienok pre získanie národných kapitánskych osvedčení pre prepravu tovaru a osôb vnútrozemskou vodnou dopravou v spoločenstve.

Vykonávacou vyhláškou, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalifikačných predpokladoch, o overovaní odbornej spôsobilosti člena posádky plavidla a vodcu malého plavidla a vzory preukazov odbornej spôsobilosti členov posádky plavidla je vyhláška MDPT SR z 25. 11. 2004 č. 12/2005 Z. z. Na uvedenú vyhlášku nadväzujú ďalšie dve vyhlášky, Vyhláška MDPT SR č. 652/2005 Z. z. zo dňa 16. decembra 2006 a Vyhláška MDPT SR č. 471/2007 Z. z. zo dňa 11. októbra 2007, ktorými sa Vyhláška 12/2005 mení a dopĺňa. Táto vyhláška stanovuje minimálne kvalifikačné požiadavky pre získanie odbornej spôsobilosti jednotlivých členov posádky plavidla v členení podľa funkcií na plavidle, a to:

lodný kapitán I. – III. triedy,

vodca prevozného lode bez vlastného strojového pohonu,

vodca plávajúceho stroja I. – II. triedy kategórie A,

vodca plávajúceho stroja I. –II. triedy kategórie B,

kormidelník,

lodný strojník I. – II. triedy,

lodník,

vedúci plavby na plavebných komorách v SR.

Hlavným cieľom vyhlášky je zvýšenie bezpečnosti plavby a ochrana ľudského života. Z toho dôvodu sú vo vyhláške stanovené minimálne požiadavky, ktoré musí žiadateľ spĺňať, aby bola preukázaná odborná spôsobilosť člena posádky plavidla. Požiadavky na adepta sa týkajú veku, jeho fyzickej a psychickej spôsobilosti, plavebnej a odbornej praxe a znalostí. Požiadavky sú zamerané na prevádzku plavidiel na vnútrozemských vodných cestách a v prístavoch, vrátane činností súvisiacich s touto prevádzkou.

Žiadateľ musí spĺňať aj dodatočné podmienky, ktorými preukáže svoju odbornú spôsobilosť na vedenie plavidiel pomocou radaru a na vedenie plavidiel prepravujúcich cestujúcich. Overenie odborných znalostí sa vykonáva formou štátnej skúšky pred skúšobnou komisiou, ktorá je vymenovaná riaditeľom Štátnej plavebnej správy (ďalej len ŠPS).

Vyhláška MDPT SR 12/2005 v znení neskorších vyhlášok ustanovujú podrobnosti o kvalifikačných požiadavkách a o overovaní odbornej spôsobilosti člena posádky plavidla, ktoré sú overované štátnou skúškou.

Po splnení podmienok na požadovaný vek a požadované vzdelanie sa člen prvýkrát zaregistruje do zoznamu lodnej posádky. V danom okamihu musí byť jeho profesionálna zdravotná spôsobilosť potvrdená lekárskou správou. Ak člen posádky plavidla spĺňa podmienky pre zdravotnú spôsobilosť, tak môže podať žiadosť o vydanie služobnej lodníckej knižky.

Praktická spôsobilosť

Okrem odbornej spôsobilosti musí mať záujemca o funkčné miesto v posádke lode vnútrozemskej plavby taktiež praktické skúsenosti. Tie sa zistia podľa jeho plavebnej praxe. Za jeden kalendárny rok sa považuje 180 dní plavby, aby bol zachovaný účel jednotného výpočtu dĺžky jej trvania.

Teoretické znalosti

Vyhláška MDPT SR č. 652/2005 Z.z. ustanovuje, že preukaz odbornej spôsobilosti člena posádky plavidla vydá ŠPS uchádzačovi, ktorý úspešne vykoná skúšku z odbornej spôsobilosti. Obsahom skúšky sú vedomosti z:

- pravidlá bezpečnosti prevádzky plavidla po vodných cestách SR,
- plavebný zemepis,
- plavebná náuka,
- stavba lodí,
- strojové zariadenia lodí,
- lodná elektrotechnika,
- radarová navigácia,
- stavby na vodných cestách.

Kvalifikačné požiadavky podľa legislatívy platnej na vodných cestách v povodí Rýnu

Kvalifikačné požiadavky záujemcov na funkciu vodcu plavidla pre oblasť Rýnu upravuje Predpis pre udeľovanie osvedčení vodcu plavidla pre plavbu po Rýne (ďalej len RheinPatV).

Každý, kto chce viesť plavidlo na Rýne, musí mať pre každý druh a veľkosť plavidla, ako aj úsek vodnej cesty, rýnsky patent. Rýnsky patent sa udeľuje na riekú Rýn alebo jeho určité úseky. Na plavbu pozdĺž Spyck (de Spijk, km 857,40) a na úseku medzi Bazilejom (166,64) a plavebnou komorou Iffezheim (km 335,92) postačí namiesto veľkého patentu osvedčenie pre vedenie plavidla podľa Smernice Rady 91/672/EHS alebo na základe Smernice Rady 96/50/ES udelené osvedčenia pre vedenie plavidla.

Podľa predpisu RheinPatV existujú nasledovné rýnske patenty:

- veľký patent, ktorý slúži na vedenie všetkých plavidiel,
- malý patent, ktorý slúži na vedenie plavidiel menších ako 35 m,
- patent pre športové plavidlá, ktorý slúži na vedenie športových plavidiel menších ako 25 m,

- patent pre úradné plavidlá, ktorý slúži na vedenie úradných plavidiel a hasičských lodí.

Záujemca o získanie veľkého patentu musí mať najmenej 21 rokov a musí byť spôsobilý, potrebuje najmenej štyri roky plavebnej praxe vo vnútrozemskej vodnej doprave ako člen posádky plavidla, z toho na palube plavidla so strojovým pohonom najmenej dva roky ako lodník alebo lodník – motorár alebo najmenej jeden rok ako loďmajster. Záujemca o získanie osvedčenia vodcu plavidla musí byť fyzicky a psychicky spôsobilý. Spôsobilosť sa preukazuje prostredníctvom lekárskeho osvedčenia, ktoré musí byť vystavené lekárom určeným kompetentným úradom. Ďalej záujemca musí byť bezúhonný, to znamená, že nespáchal žiadne trestné činy súvisiace s plavebnou prevádzkou, resp. výkonom činnosti vo vodnej doprave. Ak je záujemca spôsobilý, znamená to, že má potrebné odborné vedomosti a znalosti v plavebnej oblasti, vrátane znalosti vyhlášok a vodných ciest predovšetkým úseku plavebnej dráhy, pre ktorú požaduje patent. Predpoklady sa pokladajú za splnené, ak žiadateľ úspešne vykoná pre túto časť príslušnú skúšku.

Všetci členovia posádky sa musia v prípade nutnosti preukázať lekárske osvedčením vydaným kompetentným úradom. Preukazom spôsobilosti člena posádky plavidla je služobná lodnícka knižka, ktorá musí byť vydaná príslušným úradom členského štátu Ústrednej komisie pre plavbu po Rýne. U vodcov plavidla, ktorí vlastnia osvedčenie vodcu plavidla, toto osvedčenie nahrádza služobnú lodnícku knižku.

Pre získanie veľkého patentu sú stanovené aj podmienky na plavebnú prax. Plavebná prax musí byť vykonávaná na plavidlách, pre vedenie ktorých je potrebný veľký alebo malý patent. Za jeden kalendárny rok plavebnej praxe vo vnútrozemskej vodnej doprave sa považuje 180 dní plavby. To znamená, že v priebehu 365 po sebe nasledujúcich dní plavby, môže byť započítaných najviac 180 dní plavby.

Dĺžku plavebnej praxe na príslušnom úseku Rýnu, ktorá je potrebná, je nutné preukázať priložením riadne vyplnenej a overenej služobnej lodníckej knižky podľa Rýnskeho poriadku pre prehliadky plavidiel.

Predpis RheinPatV neurčuje konkrétne podmienky na vzdelanie, iba rozsah požadovaných znalostí pre jednotlivé funkcie členov posádok plavidiel.

Teoretické znalosti

Z predpisu pre udeľovanie osvedčení vodcu plavidla pre plavbu na Rýne (RheinPatV) vyplýva, že na získanie veľkých a malých patentov je potrebná teoretická skúška. Je to kvôli požiadavkám na dobu plavby. Obsahom skúšky je:

- znalosť vyhlášok, predpisov, príručiek a nariadení trvalého a dočasného charakteru,
- znalosť plavebných podmienok a trasy plavby (z mapových podkladov),
- odborné a praktické znalosti (plavebné, prevádzkovo-technické a pracovné).

Jednotlivé znalosti sú ďalej rozdelené. K znalostiam vyhlášok, predpisov, príručiek a nariadení trvalého a dočasného charakteru patrí:

- Policajný predpis pre plavbu po Rýne,
- Dopravné predpisy námorného charakteru,
- Rýnsky poriadok pre prehliadky plavidiel,
- Predpis pre prepravu nebezpečného nákladu po Rýne,

- Predpis pre vydávanie osvedčení vodcu plavidla pre plavbu po Rýne,
- Prevencia nehôd.

Odborné a praktické znalosti obsahujú problematiku vedenia plavidla, strojových zariadení, nakládky a vykládky a činnosti v mimoriadnych situáciách.

Ku skúške je pripustený ten, kto spĺňa príslušne požiadavky. Uchádzač má v skúške pred skúšobnou komisiou preukázať, že má dostatočné znalosti pre bezpečné vedenie plavidiel, prevádzkovo-technické znalosti, odborné zručnosti, znalosti zásad bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a taktiež potrebné znalosti plavebnej dráhy. Ak uchádzač prospel na skúške, vydá mu vystavujúci úrad príslušný rýnsky patent.

Problematiku vzájomného uznávania preukazov odbornej spôsobilosti vodcu plavidla a radarového navigátora aktuálne rieši Administratívna dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR a centrálnou komisiou pre plavbu na Rýne (zo dňa 27. mája 2011)

Obdobne proces získania rýnskeho patentu sa realizuje v zmysle „Informácie ZKR ako postupovať pri získaní rýnskeho preukazu vodcu plavidla“ (zo dňa 24. júna 2011).

Kvalifikačné požiadavky na odbornú spôsobilosť podľa legislatívy ČR

Vykonávacou vyhláškou, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalifikačných predpokladoch, o overovaní odbornej spôsobilosti člena posádky plavidla a vodcu malého plavidla a vzory preukazov odbornej spôsobilosti členov posádky plavidla je vyhláška MD ČR č. 114/1995 Sb. o vnútrozemskej plavbe, v znení zákona č. 358/1999 Sb. a zákona č. 118/2004 Sb. Táto vyhláška stanovuje minimálne kvalifikačné požiadavky pre získanie odbornej spôsobilosti jednotlivých členov posádky plavidla v členení podľa funkcií na plavidle, a to:

kapitán,

kormidelník,

lodný strojník,

lodník,

pomocný lodník,

plavčík,

prievozník,

vodca malého plavidla a

strojmajster.

Teoretické znalosti

Vyhláška MD ČR č.224/1995 Sb. ustanovuje, že preukaz odbornej spôsobilosti člena posádky plavidla vydá Státní plavební správa (ďalej len SPS) uchádzačovi, ktorý úspešne vykoná skúšku z odbornej spôsobilosti. Skúšku odbornej spôsobilosť vykonáva SPS na základe žiadosti o vydanie preukazu spôsobilosti. Skúška sa skladá z časti teoretickej a praktickej. Uchádzač musí pri skúške preukázať svoju odbornú spôsobilosť znalosťou predmetov, z ktorých sa skúška skladá a v rozsahu požadovanom pre jednotlivé odborné spôsobilosti.

Obsahom skúšky sú vedomosti zo všeobecných predmetov a dodatkových predmetov. Do obsahu všeobecných predmetov patrí:

- plavebná prevádzka,
- manévrovanie plavidiel,
- konštrukcia plavidiel,
- pohonné a kormidlové zariadenia plavidla,
- nakládka, vykládka, nalodenie a vylodenie,
- plavebná prevádzka pri mimoriadnych situáciách,
- komunikácia v plavebnej prevádzke

Dodatkové predmety sa týkajú nasledujúcich oblastí:

- preprava osôb,
- radarová navigácia,
- doprava nebezpečných vecí,

Kvalifikačné požiadavky na odbornú spôsobilosť podľa legislatívy v Rakúsku

Vykonávacou vyhláškou, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalifikačných predpokladoch v Rakúsku je „Nariadenie ministra dopravy, inovácií a technológie na minimálnu posádku plavidla (Nariadenie o posádka plavidla) uverejnené v „Spolkovom vestníku II 518/2004 v znení posledných novelizácií BGBl. II Nr. 199/2009 a BGBl. II Nr. 420/2010. Táto vyhláška stanovuje minimálne počet členov posádky plavidla, kvalifikačné požiadavky pre získanie odbornej spôsobilosti jednotlivých členov posádky plavidla v členení podľa funkcií na plavidle, a to:

plavčík,

pomocný lodník,

lodník,

lodník - motorár,

loďmajster,

kormidelník,

vodca plavidla a

strojník.

Toto nariadenie sa vzťahuje na plavidlá, s výnimkou malých plavidiel, plávajúcich na verejných a súkromných vodných cestách (§ 2 vodného zákona) V iných splavných súkromných vodných cestách sa toto nariadenie vzťahuje iba na plavidlá používané pre komerčnú prepravu, prenájom plavidiel alebo na plavidlá slúžiace na výcvikové účely.

Ďalej toto nariadenie stanovuje minimálny počet členov lodnej posádky a ich kvalifikácie pre jednotlivé druhy plavidiel. Nie je povolený začiatok plavby bez požadovaného minimálneho počtu členov posádky.

Pre získanie osvedčenia „vodca plavidla pre vnútrozemskú vodnú dopravu skupiny B“ a osvedčenia pre „vodca plavidla na jazerách a riekach“ je potrebné preukázať znalosti a vedomosti z:

- odborných predmetov,
- doplnkových predmetov pri plavbe pomocou radaru a
- doplnkové predmety pre riadenie osobných lodí.

Téma „odborných predmetov“ sa ďalej rozvetvuje na:

- predpisy, hydrológia,
- navigácia, manévrovanie a riadenie plavidla,
- konštrukcia a stabilita plavidla,
- lodné zariadenia,
- nakládka a vykládka,
- správanie za osobitých okolností.

Kvalifikačné požiadavky na odbornú spôsobilosť podľa legislatívy v Poľsku

V podmienkach Poľskej republiky zoznam pozícií na plavidlách vnútrozemskej plavby, minimálny počet členov posádky a jej kvalifikáciu, typy a vzory patentov a osvedčení a postup pre ich získanie, čas plavebnej praxe a rozsahu požiadaviek potrebných na získanie patentov a osvedčení a počet členov skúšobných komisii, jej zloženie a rokovací poriadok pre skúšky, podmienky odmeny pre členov skúšobnej komisie a podmienky a doby trvania kvalifikačných preukazov upravuje Nariadenie ministra infraštruktúry 50 Z.z., položka 427 zo dňa 23. januára 2003 o odbornej spôsobilosti a zložení posádok plavidiel vnútrozemskej plavby v znení neskorších novelizácií

Nariadenie špecifikuje dva druhy preukazov odbornej spôsobilosti a to:

- patent vodcu plavidla,
- patent strojníka,
- osvedčenie o spôsobilosti na výkon inej pozície na palube.

Patent alebo osvedčenie môže získať osoba, ktorá má:

- minimálne 18 rokov,
- má lekárske potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti, že môže pracovať vo vnútrozemskej vodnej doprave,
- má prax na plavidle vnútrozemskej vodnej dopravy ako člen posádky: v prípade patentu - nie menej ako 12 mesiacov a v prípade osvedčenia - nie menej ako 3 mesiace,
- úspešne vykonal skúšku z požadovaných znalostí a zručností.

Rozsah vedomostí a zručností potrebných pre získanie osvedčenia na funkciu „vodca plavidla“ – požadované teoretické znalosti:

- pravidlá prepravy na vnútrozemských vodných cestách (CEVNI),
- teória prevádzkovania plavidla, riadenie plavidla vnútrozemskej plavby,

- konštrukcia a teória lode,
- pohonné motory a pomocné stroje,
- prevádzka plavidla, nakládka a vykládka,
- plavebné nehody,
- právne predpisy vo vnútrozemskej vodnej doprave.

Rozsah vedomostí a zručností potrebných pre získanie osvedčenia na funkciu „vodca plavidla“ – požadované praktické zručnosti :

- samostatné riadenie a manévrovanie s plavidlom i lodnou zostavou,
- prevádzka a riadenie motorov, pohonných a pomocných zariadení.

Skúška vedomostí na patent kapitána na vnútrozemských vodných cestách sa skladá z dvoch častí. Z ústnej a písomnej časti. Praktická skúška z plavby pre patent kapitána je pre každého kandidáta vykonávaná samostatne a na takom plavidle, na ktoré sa preukazuje spôsobilosť.

Pre získanie osvedčenia na funkciu „vodca plavidla“ je potrebné mať 48-mesačnú prax na plavidle vnútrozemskej vodnej dopravy, z toho najmenej 24 mesiacov na plavidle so strojovým pohonom a 24 mesiacov ako loďmajster alebo kormidelník a úspešné vykonanie skúšky z požadovaných vedomostí a praktických zručností.

Porovnanie kvalifikačných požiadaviek na odbornú spôsobilosť funkčných miest v posádke lodí vnútrozemskej plavby vo vybraných štátoch

Vnútrozemská vodná doprava je – v rámci plánov EÚ presunúť veľkú časť dopravy na menej náročné, environmentálne a bezpečnejšie druhy doprav – veľmi dôležitým prvkom. Integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu – NAIADES – sa zameriaval na päť strategických a vzájomne súvisiacich oblastí, z ktorých jedna sa týkala pracovných miest a zručností, kde spadalo získavanie nových pracovných síl a investovanie do ľudského kapitálu. Za základ stratégie v oblasti „Pracovné miesta a zručnosti“ bolo považované zlepšenie pracovných a sociálnych podmienok prostredníctvom konštruktívneho sociálneho dialógu na európskej úrovni.

V súlade s predchádzajúcou špecifikáciou kvalifikačných predpokladov a požiadaviek na odbornú spôsobilosť vodcu plavidla možno predpokladať, že mobilitu a atraktivnosť vnútrozemskej vodnej dopravy zvýši definovanie jednotných / unifikovaných požiadaviek odbornej kvalifikácie pre členov posádky lodí vnútrozemskej plavby.

V tomto ohľade možno ďalej očakávať, že harmonizáciou kvalifikačných požiadaviek, vrátane jednotného dorozumievacieho prostriedku (riverspeak), na funkčné miesta v posádke lodí vnútrozemskej plavby salepší úroveň komunikácie priamo na plavidle medzi členmi vlastnej posádky, ako aj v systéme loď–loď a loď–breh v kontexte zvyšovania kvality prepravy a bezpečnosti plavebnej prevádzky.

V súčasnosti – v prípade funkčného miesta „vodca plavidla vnútrozemskej plavby“ – musí žiadateľ o uznanie odbornej kvalifikácie spĺňať niekoľko požiadaviek. Tieto požiadavky týkajúce sa veku, plavebnej praxe, zdravotnej spôsobilosti, vzdelania sú uvedené v tabuľke 1.

V tabuľky je zrejmé, že čo sa týka veku, plavebnej praxe, či preukazovania zdravotnej spôsobilosti, sú podmienky takmer totožné.

Tabuľka 1: Všeobecné kvalifikačné požiadavky v jednotlivých krajinách

požiadavky	minimálny vek (roky)	plavebná prax (mesiace)	zdravotná spôsobilosť	vzdelanie
EÚ	21	48	lekársky posudok	neuvádza sa
Slovensko	23	48	lekársky posudok	úplné stredné odborné vzdelanie alebo úplné stredne vzdelanie
Nemecko	21	48	lekársky posudok	potrebné odborné vedomosti a znalosti v plavebnej oblasti
Poľsko	21	48	lekársky posudok	potrebné odborné vedomosti a znalosti požadované na skúšku
Česko	21	48	lekársky posudok	potrebné odborné vedomosti požadované na skúšku
Rakúsko	21	48	lekársky posudok	kurz prvej pomoci a potrebné odborné vedomosti požadované na skúšku

Výraznejšie rozdiely sú pri charakteristike vzdelania potrebného na funkciu vodca plavidla súvisiace s rozdielnosťou vzdelávacích systémov v jednotlivých krajinách.

Možno povedať, že v dôsledku rozdielnosti praktických znalostí na vodcu plavidla sa líšia aj požiadavky na teoretické vedomosti, čo je zrejme z nasledujúcej tabuľky 2.

Z uvedeného o. i. naďalej vyplýva, že je nevyhnutné zabezpečiť existenciu inštitúcií vzdelávania a odbornej prípravy a prispôbiť ich učebné osnovy súčasným riadiacim, technologickým, jazykovým a plavebným potrebám.

Do vzdelávacích programov treba zaviesť moderné nástroje výučby fungujúce na báze virtuálnej reality a venovať väčšiu pozornosť podpore rozvoja celoživotného vzdelávania.

V tomto kontexte možno následne očakávať, že vytvorením systému teoretického odborného vzdelávania a praktickej prípravy pre jednotlivé funkčné miesta v posádke lodí vnútrozemskej plavby prostredníctvom stredoškolského a celoživotného vzdelávania sa zlepši úspešnosť uchádzačov o preukázanie vedomostí a zručností na získanie odbornej spôsobilosti.

Takýto harmonizovaný model požadovaných praktických zručností a teoretických znalostí na dané funkčné miesto v posádke lode vnútrozemskej plavby by mal byť stanovený tak, aby pokrýval všetky činnosti nevyhnutné pre bezpečné vedenie plavidla a jeho prevádzku. Malo by ísť o tieto aktivity:

- plavba (riadenie plavidla),
- manipulácia s nákladom,
- údržba a opravy,
- komunikácia,
- lodné technológie,
- ochrana zdravia,
- riadenie prevádzky plavidla.

Tabuľka 2: Teoretické kvalifikačné požiadavky vyplývajúce z legislatívy vybraných krajín

smernica rady 96/50/ES	vyhláška MDPT SR 652/2005 Z.z.	predpis RheinPatV	vyhláška MD ČR 114/1995 Sb.	nariadenie MDIaT RR 518/2004	nariadenie MI PR 50/2003 Z.z.
kapitánske osvedčenie	preukaz odbornej spôsobilosti	patent	preukaz odbornej spôsobilosti	preukaz odbornej spôsobilosti	patent
V Š E O B E C N É T É M Y					
navigácia manévrovanie a riadenie lode konštrukcia lode a stabilita motory nakládka a vykládka činnosť v mimoriadnych okolnostiach	pravidiel bezpečnosti prevádzky plavidla plavebný zemepis plavebná náuka plavebné právo stavba lodí strojové zariadenia lodí lodná elektrotechnika radarová navigácia stavby na vodných cestách	znalosť vyhlášok, predpisov, príručiek a nariadení trvalého a dočasného charakteru znalosť plavebných podmienok a trasy plavby z mapových podkladov odborné a praktické znalosti (plavebné, prevádzkovo- technické a pracovné)	plavebná prevádzka manévrovanie plavidiel konštrukcia plavidiel pohonné a kormidlové zariadenia plavidla nakládka, vykládka, nalodenie a vylodenie plavebná prevádzka pri mimor. situáciách komunikácia v plavebnej prevádzke	predpisy, hydrológia navigácia manévrovanie a riadenie plavidla konštrukcia a stabilita plavidla lodné zariadenia nakládka a vykládka správanie za osobitých okolností	európska prevádzka plavidiel teória prevádzkovania plavidla konštrukcia a teória lode nakládka a vykládka pohonné motory a pomocné stroje plavebné nehody právne predpisy vnútrozemskej vodnej doprave

Záver

Nedostatok kvalifikovaných pracovných síl je jednou z najväčších hrozieb pre udržateľnosť a rozvoj vnútrozemskej vodnej dopravy ako takej. V dôsledku uvedomenia si dôležitosti situácie vzniká potreba koordinovaného úsilia na strednodobom a dlhodobom základe zo strany všetkých zúčastnených strán tohto priemyselného odvetvia, Európskeho spoločenstva, členských štátov a ďalších zodpovedných strán s cieľom zabrániť znižovaniu počtu kvalifikovaných pracovníkov vo vnútrozemskej vodnej doprave. Daná problematika má viacero zdrojov problémov a taktiež viacero možností riešenia, či už to je zatraktívnenie zamestnania vo vnútrozemskej vodnej doprave, zjednodušenie a harmonizovanie legislatívy v oblasti kvalifikácií, vzdelávanie a kvalifikácia, vrátane ich vzájomného uznávania v rôznych členských štátoch spoločenstva.

S cieľom prilákať a udržať kvalifikovaných pracovníkov v tomto odvetví kladie NAIADES dôraz na zlepšenie pracovných a sociálnych podmienok na palube a na profesijný a kvalifikačný rast.

V oblasti „legislatíva“ ťažisko úsilia spočíva v príprave návrhu zmeny Nariadenia 96/50/EK pre vydávanie kapitánskych osvedčení. Legislatívnym zámerom je harmonizácia a zjednodušenie právneho rámca pre vydávanie a uznávanie kapitánskych osvedčení v celej EÚ. Hlavnými témami sociálneho dialógu sú otázky týkajúce sa vytvorenia nových pracovných profilov EÚ pre všetky funkcie vo vnútrozemskej vodnej doprave, harmonizácia požiadaviek na zloženie posádky, rozvoj sociálnej práce pre zlepšenie pracovných a sociálnych podmienok na palube, rovnako ako aj spravodlivá hospodárska súťaž na vnútrozemských vodných cestách.

V rámci oblasti „politické opatrenie“ sa aktivity zameriavajú na vzdelávaciu sieť vnútrozemskej vodnej dopravy, prípravné práce pre vzdelávacie a výučbové štandardy a na rozvoj náborovej stratégie. Pre tento účel bola vo februári 2009 založená Európska sieť škôl vnútrozemskej plavby – EDINNA.

Vypracovania európskych noriem pre vzdelávanie a odbornú prípravu (európskych kvalifikačných štandardov), prípravných prác na harmonizáciu profesijných kompetencií a pracovných profilov sa ujala spoločná pracovná skupina Platina a Edinna. V neskoršej fáze by tento proces mohol viesť k vytvoreniu STCIN – Standards of Training and Certification Inland Navigation.

I v projektovej oblasti táto problematika nie je na okraji záujmu. V rámci prebiehajúceho medzinárodného projektu SEE/D/ 0080/3.2/X – HINT – Harmonizácia vnútrozemskej vodnej dopravy prostredníctvom vzdelávania a informačných technológií (Harmonized Inland Navigation Transport through education and information technology), riešeného v rámci Operačného programu „Juhovýchodná Európa“ (SEE – South East Europe Transnational Cooperation Programme), sa projektový tím pod taktovkou hlavného projektového partnera CERONAV Konstanca (RO) spolupodieľa na naplňaní tohto zmysluplného zámeru.

Literatúra

- [1] Biela kniha Európskej únie „Európska dopravná politika do roku 2010: čas rozhodnúť“, [KOM(2001)370 z 12.9. 2001],
- [2] PINE (Prospects of Inland Navigation within the Enlarged Europe) – Perspektívy vnútrozemskej vodnej dopravy v rozšírenej Európe (Štúdiá vypracované na žiadosť Európskej komisie, marec 2004),
- [3] NAIADES (Navigation and Inland Waterway Action and Development in Europe) – Integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu [KOM(2006)6 z 17.1. 2006].
- [4] Udržujte Európu v pohybe – trvalo udržateľná mobilita pre náš kontinent [KOM(2006)314 z 22.6. 2006].
- [5] Smernica Rheinpatentverordnung – RheinPatV zo dňa 15. 12. 1997
- [6] Smernica Rheinschiffsuntersuchungsordnung – RheinSchUO z 19. 12. 1994
- [7] Smernica Rady 91/672/EHS zo dňa 16. 12. 1991
- [8] Smernica Rady 96/50/ES zo dňa 23. 07. 1996

- [9] Vyhláška MDPT SR č. 12/2005 Z. z. zo dňa 25. 11. 2004
- [10] Vyhláška MDPT SR č. 652/2005 Z. z. zo dňa 16. 12. 2005
- [11] Vyhláška MDPT SR č. 471/2007 Z. z. zo dňa 11. 10. 2007
- [12] Zákon NR SR č. 338/2000 Z. z. o vnútrozemskej plavbe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov